

نقش شهرداری بندرعباس در دوران رژیم ستم شاهی و هشت سال دفاع مقدس

خانم خدیجه احترامی

کارشناس ارشد، حقوق خصوصی از دانشگاه آزاد واحد بندرعباس
کارشناس ارشد اسناد(شاغل در اداره شهرداری بندرعباس)

چکیده

شهرداری به عنوان مهم ترین عنصر مدیریت شهری از جایگاه خاصی در نظام سازمانهای اداری کشور برخوردار است و به لحاظ حقوقی و اداری موسسه ای محلی و عمومی محسوب می شود، به این مفهوم شهرداری یک مؤسسه عمومی و غیردولتی است که اقتدار و رسمیت آن ناشی از رأی مردم یا نمایندگان مردم است و در قلمرو وظایف خود دارای استقلال عمل می باشد و زیر نظر شهردار اداره می شود. وظیفه این نهاد، پاکیزه نگه داشتن شهر، جمع آوری و حمل زباله شهری، صدور مجوز ساخت و ساز شهری و دریافت عوارض شهری از شهروندان می باشد. شهرداری سازمانی محلی است که بر طبق اصل عدم تمرکز اداری و به منظور اداره امور محلی از قبیل عمران، آبادانی، بهداشت شهر و رفاه ساکنان شهر تأسیس می شود و طبق آیین نامه مورخ ۱۳۶۳/۸/۱۵ خورشیدی قانون تقسیمات کشوری، در نقاطی که شهر شناخته شده اند شهرداری تأسیس می گردد.

کلمات کلیدی: ۱- شهرداری ۲- سازمان نیمه دولتی ۳- شهردار ۴- ساخت و ساز شهری ۵- موسسه عمومی و غیردولتی

۱- مقدمه:

تعریف ومعنای لغوی شهرداری:

شهرداری از نظر لغوی از کلمه «شهر» و «داری» تشکیل گردیده. «داری» به اداره و مدیریت شهر اطلاق می گردد، بنابراین شهرداری را می توان سازمان اداره شهر دانست و در اصطلاح شهرداری به واحدی گفته می شود که به منظور اداره اموری محلی و ارائه خدمات عمومی موردنیاز شهروندان، در یک مرکز جمعیتی با خصایص شهری تشکیل می شود.

لیست شهرداریها و بخشهای زیرمجموعه، استان هرمزگان:

بر اساس اعلام امور شهرداری های استانداری هرمزگان در سال ۹۲، استان هرمزگان دارای ۳۷ شهرداری بود. شهرستان ابوموسی یک شهرداری، بستک دو شهرداری (بستک و جناح)، بشارگرد دو شهرداری (سردشت و گوهران)، بندرعباس پنج شهرداری (بندرعباس، تخت، فین، قلعه قاضی، تازیان پایین)، بندرلنگه سه شهرداری (لنگه، کنگ، چارک) پارسیان سه شهرداری (پارسیان، کوشکنار، دشتی)، جاسک یک شهرداری، حاجی آباد سه شهرداری (حاجی آباد، فارغان، سرگز احمدی)، بندرخمیر سه شهرداری (خمیر، رویدر و --) رودان سه شهرداری (رودان، زیارتعلی، بیکاه)، سیریک سه شهرداری (سیریک، گروک، کوهستک) میناب پنج شهرداری (میناب، هشتبندی، سندرک، تیروز، بندزرک) می باشد.

نگاهی تاریخی به شهرداری و تاسیس آن در استان هرمزگان:

اولین شهرداری هرمزگان مربوط به شهرداری بندرلنگه بود که در سال ۱۲۷۶ خورشیدی تأسیس شده است و به روایتی سومین یا چهارمین شهرداری کشور محسوب می شود.

محمدباقر کلانتر لاری اولین شهردار بندرلنگه بود. در سال ۱۲۹۶ شهرداری بندرعباس و ۱۳۰۴ شهرداری میناب راه اندازی شد. در سال ۱۳۰۸ شهرداری قشم عبدالرحمان ناظمی به سمت اولین شهردار قشم انتخاب شدند. در خرداد ۱۳۱۹ آقای ساداتی شهردار جاسک بود.

در تاریخ ۱۴/۴/۱۲۹۶ خورشیدی یک ساختمان دو طبقه در خیابان بهادر جنوبی از طرف حاج مختار مشیردوانی در اختیار شهرداری قرار گرفت. با توجه به فرسودگی این ساختمان و کوچک بودن فضای اداری، کلنگ ساختمان شهرداری مرکزی در سال ۱۳۶۲ در زمان شهرداری محمدرضا مولایی در مکان فعلی زده شد و در آذر ۱۳۷۲ ساختمان شهرداری در زمان شهردار وقت، ابوالفضل طیبی، افتتاح شد.

در سال ۱۳۴۷ تعداد ۵۰ نفر رفتگر در زمان تصدی شهرداری احمد سایبانی و تعداد ۱۴ نفر راننده و ۱۴ نفر بلیط فروش، در سال ۱۳۵۲ تعداد ۶ نفر مهندس راه و ساختمان و ۷ تکنسین نقشه کش، در سال ۱۳۵۵ تعداد ۴ نفر اداری، در سال ۱۳۵۶ تعداد ۵ نفر کادر فنی و در سال ۱۳۵۶ در تصدی شهرداری داریوش افراسیابی به جهت نظارت بر راه سازی و شهر سازی فردی به نام جگن نات از اتباع هندوستان به عنوان مهندس راه و ساختمان به استخدام درآمد. در سال ۱۳۶۷ نیز ۴۰ نفر به جهت انجام امور ممیزی شهر جذب شهرداری شدند. در سال ۱۳۷۲ تعدادی نیروی رسمی جذب شهرداری نمود.

در سال ۱۳۵۹ حسین خورگویی شهردار بندرعباس بود.

۱۳۵۹ احمدعلی کارگران

۱۳۶۱ تهمتن ملکی

۱۳۶۷ محمدجعفر حسام

۱۳۶۸ ابو الفضل طیبی

نقش شهرداری بندرعباس در مبارزه علیه رژیم ستمشاهی:

حسین خورگویی، شهردار بندرعباس، در سال ۱۳۵۹ این سمت را رها کرد و راهی جبهه های حق علیه باطل شده بود. حسین خورگویی فرزند غلام، در سال ۱۳۱۴ خورشیدی در روستای خورگو از توابع بخش مرکزی بندرعباس در خانواده کشاورز به دنیا آمد. تحصیلات ابتدایی خود را در مدرسه فروردین خورگو و کلاس ششم را در دبستان جاوید و متوسطه را در دبیرستان ابن سینا بندرعباس گذراند. در همین ایام وارد مبارزه علیه رژیم ستمشاهی شد و در سال ۱۳۳۲ توسط مأموران رژیم شاه

دستگیر شد و روانه زندان گردید. بعد از مدتی از زندان آزاد و در بانک ملی مشغول به کار گردید. وی فعالیت‌های خویش را همچنان دنبال نمود و بارها توسط مأمورین دستگیر و بالاخره به علت فعالیت‌های سیاسی، او را به تهران تبعید نمودند. در سال ۱۳۵۳ به عنوان رئیس بانک ملی شعبه مولوی در جنوب تهران مشغول به خدمت شد. در تهران با گروه‌های مؤتلفه اسلامی آشنا و در جنبش اعلامیه‌های حضرت امام خمینی (ره) و در تشکیل جلسات فعالیت و در اکثر راهپیمایی‌ها نقش بسزایی داشتند. شهید خورگویی با پیروزی انقلاب اسلامی، در سال ۱۳۵۸ به شیراز منتقل و در انجمن اسلامی کارکنان بانک ملی مشغول به فعالیت شد و بعد از مدتی به بندرعباس آمد. با توجه به سابقه مدیریتی، در تاریخ ۱۳۵۸/۸/۱۲ با سمت شهردار بندرعباس مشغول به کار شد و تا ۱۳۵۸/۱۱/۱۳ در این شهرداری مشغول به خدمت بود. با شروع جنگ تحمیلی، داوطلبانه عازم جبهه‌های نور علیه ظلمت گردید. این رزمنده عزیز به همراه سه فرزند خود تا سال ۱۳۶۴ به نبرد با بعثی‌های کافر ادامه داد. وی در عملیات‌های مختلفی مانند فتح المبین، رمضان و خیبر شرکت داشت و سرانجام در تاریخ ۱۳۶۴/۱۲/۲۵ در منطقه عملیاتی فاو بر اثر اصابت ترکش در سن پنجاه سالگی به آرزوی دیرینه‌اش، شهادت، رسید. آرامگاه این شهید بزرگوار در گلزارشهادی بندرعباس می باشد.

نقش شهرداری بندرعباس در جنگ تحمیلی وهشت سال دفاع مقدس:

با پیروزی انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۳۵۷، رژیم بعث عراق در ۳۱ شهریور ۱۳۵۹ با حملات گسترده و توان نظامی بالا به کشور حمله کرد. با حمله این رژیم، اکثر استانهای کشور به طور مستقیم و غیرمستقیم درگیر جنگ شدند. استان هرمزگان نیز تأمین کننده نیروی عملیاتی لشکر ۴۱ ثارالله بود و هر کجا و هر عملیات که نیاز به حضور داشت، مردان این خطه در پیشبرد اهداف این لشکر نقشهای کلیدی داشتند؛ عملیاتی چون طریق القدس، بیت المقدس، فتح المبین، والفجر ۸، کربلای ۴، کربلای ۵ و... در جنگ تحمیلی نیز در تمام عملیاتی دریایی که شامل تأمین نیروی غواص، ناخدای شناورهای سبک و سنگین، قایقهای تندرو و رزمنده‌های متخصص دریایی، همه نیروهای رزمنده این استان نقش آفرینی محوری بر عهده داشته‌اند. اگر به خاطرات و محل شهادت این شهیدان مراجعه کنیم، با نام عملیاتی بزرگی چون طریق القدس، فتح المبین، خیبر، والفجر ۸، کربلای ۴، کربلای ۵ و مناطق زیادی از جمله پاسگاه زید، خرمشهر، سکوهای نفتی جزیره خارک، شرق دجله، زبیدات، بستان، دشت عباس، کرخه نور، چزابه، ام الرصاص، الصخره، شط علی و جزایر مجنون در جنوب گرفته تا مناطق غرب چون مریوان، قصرشیرین و روبرو می شویم.

شهرداری بندرعباس هم در کنار دیگر ارگانها در حد توان خود هم گام با مردم شریف ایران اسلامی در این جنگ تحمیلی به یاری رزمندگان اسلام شتافت و توانست در این راه برگهای زرینی به تاریخ مقاومت این استان مبارز بیافزاید. شهرداری بندرعباس با اعزام نیروی انسانی و وسایل و امکانات موردنیاز جبهه‌ها حضوری فعال داشت و در همین راستا تعدادی از بهترین کارکنان خود به نامهای شهید ابراهیم اورنگ پور، شهید عباس باصره، شهید غلامعباس داشته و حتی شهید حسین خورگویی (شهردار شهید) را در راه اسلام و سربلندی ایران اسلامی فدا نمود تا خون پاک این عزیزان شعاع روشنی از حقانیت جمهوری اسلامی را به دیدگان بهت زده جهانیان برساند. تعدادی نیز مجروح شدند و زخم برداشتند تا سند افتخار اسلام از آن روزهای پرشکوه و نورانی به یادگار بماند.

پرسنل شهرداری همانند دیگر رزمندگان، در مناطق عملیاتی کوشک، کرخه نور، اهواز، شوش، خونین شهر و در عملیاتی چون طریق القدس، فتح المبین، رمضان، خیبر، والفجر ۸ و... حضور داشتند. حضور تهمتن ملکی، محمدرضا مولایی و حسین خورگویی شهرداران سابق بندرعباس به همراه مسئولین ارشد در جبهه‌های حق، خود نمایانگر نقش پررنگ شهرداری در جبهه می باشد.

تهمتن ملکی، شهردار سابق، در آبان ۱۳۶۴ و آبان ۱۳۶۶ به جبهه حق علیه باطل اعزام شد و در مقر لشکر ثارالله از نزدیک مسائل و مشکلات لشکر و نیازمندی‌های آن را بررسی نمود. به گفته وی پرسنل زحمتکش شهرداری و سازمانهای تابعه اعم از اتوبوسرانی، آتش نشانی، پارکها و فضای سبز، در جنگ تحمیلی ماهیانه به طور متوسط حداقل ۵۰۰,۰۰۰ تومان از شروع جنگ تا آخرین روز که ایشان شاهد آن بود، به حسابهای مربوطه واریز می شد. این در حالی بود که حقوق دریافتی ماهیانه

ایشان ۲۰,۰۰۰ تومان و پرسنل شهرداری ۵,۰۰۰ تا ۱۲,۰۰۰ تومان بود. به گفته رزمنده غلام شاهی، یکی از کارکنان شهرداری در سال ۱۳۶۰ مبلغ ۵۰۰,۰۰۰ تومان از کارگران شهرداری جمع آوری نمود و به جبهه فرستاد. در طول جنگ تحمیلی نیز بر اساس اعلام نیاز مسئولین و به ویژه لشکر ثارالله، شهرداری بندرعباس نسبت به اعزام و ارسال ماشین آلات سبک و سنگین و نیروهای فنی همکاری داشته است. ماشین آلات اعزامی و ارسالی در سالهای در سالهای متمادی شامل بلدوزر، لودر، کامیون، وانت، تانکر آب، تانکر لجن کش و... بوده است و همچنین تجهیزاتی مانند سواری سیمرخ، کمپرسی لیلاند، استیشن سواری و آمبولانس روسی به دفاع مقدس تقدیم نمود. کامیون شهرداری فرستاده شده به جبهه به دلیل حملات بعثی ها منهدم شد که در عوض این کامیون، کامیون به غنیمت گرفته شده از عراقی ها به شهرداری بندرعباس تحویل داده شد.

شهرداری بندرعباس بر اساس اسناد و مدارک موجود، از شروع جنگ تحمیلی نسبت به حفظ جان مردم اقدام به ساخت پناهگاه عمومی در سطح شهر کرده. کمکهای نقدی و غیرنقدی شهرداری بندرعباس سازمان تاکسیرانی به جبهه از زمان شروع جنگ، یکی دیگر از اقدامات این ارگان است. در آبان ۱۳۵۹ مبلغ ۱۰۰,۰۰۰ ریال به حساب جمعیت هلال احمر ایران واریز نمود و علاوه بر این، رانندگان تاکسی نیز در دی ماه ۱۳۶۶ مبلغ ۲۰۶,۰۰۰ ریال به حساب جمعیت هلال احمر واریز کردند. سازمان اتوبوسرانی به جهت کمک به جنگ زدگان در آبان ۱۳۵۹ مبلغ ۱۳۲,۸۸۰ ریال به حساب جمعیت هلال احمر واریز نمود و همچنین شهرداری بندرعباس جهت کمک به جبهه در دی ۱۳۶۶ مبلغ ۸۰۱,۰۹۳ ریال به حساب ستاد پشتیبانی جنگ استان هرمزگان واریز کرد و این نشان می دهد که شهرداری بندرعباس از زمان شروع جنگ تحمیلی نقش مهمی در جهت کمک رسانی به جبهه داشته است.

ساخت سالن مراسم شهدا در سال ۱۳۶۱ در گلزارشهادی بندرعباس جهت برگزاری مراسمها و کمک در جهت مراسم تشییع، و یادبود و بزرگداشت پیکر شهدای عزیز در حادثه حمله ناو امریکایی به هواپیمای مسافربری ایرباس جمهوری اسلامی در تیر ۱۳۶۷ نیز گویای مشارکت فعال شهرداری بوده است.

در حال حاضر نیز شهرداری بندرعباس بیش از ۱۰۰ رزمنده و جانباز دفاع مقدس در تشکیلات خود جای داده است و همچنین تعداد ۱۴ نفر فرزند شهید در شهرداری بندرعباس مشغول و عده ای نیز بازنشسته شدند.

لازم به ذکر است پس از پایان جنگ تحمیلی، در سنوات گذشته سازمان آتش نشانی شهرداری بندرعباس نیز جهت پیشگیری از حوادث و آتش سوزی ها، تعدادی از پرسنل خود را فدا نموده است. این سازمان دو نفر از آتش نشانان بزرگ خود به نام اسحاق مرادزاده و برکت جوذری را در جهت خدمت به مشتریان از دست داده که واقعاً کلمه شهید برازنده آنهاست.

گرامیداشت از نام تعدادی از رزمندگان و شهدای شاغل و بازنشسته شهرداری بندرعباس: ۱- حسین خورگویی (شهید)، ۲- ابراهیم اورنگ پور (شهید)، ۳- عباس باصره (شهید)، ۴- غلامعباس داشته (شهید)، ۵- احمد تنیان (رزمنده)، ۶- غلام شاهی (رزمنده)، ۷- اکبر رضایی (رزمنده)، ۸- محمد رضایی سرخایی (رزمنده)، ۹- عبدالحسین درویشی (رزمنده)، ۱۰- عباس ذاکری (رزمنده)، ۱۱- عیسی جعفری (رزمنده)، ۱۲- حمیدرضا محمودآبادی و... و تعداد ۱۰۵ نفر رزمنده.

تقدیر و تشکر:

این مقاله با حمایت مالی و علمی اداره شهرداری بندرعباس انجام گرفته است.

منابع و مأخذ:

۱. کمالی زاده، علی، کتاب بلدیة تا شهرداری، چاپ هفتم، ۱۳۹۸، انتشارات تهران
۲. شهری، غلامرضا، کتاب حقوق ثبت اسناد املاک، چاپ سوم ۱۳۷۳، انتشارات ماجد
۳. شمس، احمد، کتاب نظام حقوقی اراضی ملی شده، چاپ اول ۱۳۷۶، نشر دادگستر
۴. سایت مسکن و شهر سازی
۵. مجله خبری منتشر شده از شهرداری بندرعباس (بصورت ماهنامه شهرداری)